

Н. Б. Фролова,

кандидат економічних наук,

науковий співробітник відділу державних фінансів,

Державна установа "Інститут економіки та прогнозування НАН України",

E-mail: nata.frolova99@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7979-950X>

Сучасні тенденції оподаткування доходів у США

Досліджено основні елементи податкової реформи Д. Трампа та їх вплив на розподіл доходів у суспільстві й економічне зростання у США. Проаналізовано нововведення у системі оподаткування доходів громадян (ставки податку на доходи фізичних осіб, зміни у складі постатейних і стандартних вирахувань з оподатковуваного доходу, альтернативний мінімальний податок на доходи, обмеження щодо податку на спадщину, зміни в режимі оподаткування "наскрізних" доходів).

Розкрито зміст економічної теорії просочування благ зверху вниз та охарактеризовано її домінуючу роль у формуванні податкової політики США, що вплинуло на наявність спільних рис, притаманних податковим реформам за останні 40 років. У цьому контексті значна увага приділена досвіду податкової реформи Р. Рейгана (1986 р.), порівняльний аналіз якої із податковою реформою Д. Трампа показав, що у частині оподаткування доходів вони обидві були спрямовані на податкове стимулювання бізнесу та зменшення податкового навантаження на високодохідні верстви населення. Водночас оцінка наслідків податкової реформи Р. Рейгана показала, що концентрація капіталу в руках підприємців та високодохідних верств населення не сприяла зростанню зайнятості та збільшенню рівня доходів, натомість призвела до загострення соціально-економічних проблем у країні, обумовлених скороченням дохідної частини бюджету США, зростанням рівня державного боргу країни, а також посиленням соціальної нерівності в американському суспільстві. Це стало підґрунтям для очікувань з боку багатьох експертів щодо ймовірності розвитку аналогічного сценарію в результаті податкової реформи Д. Трампа. У статті наведено ряд коротко- та середньострокових прогнозних оцінок міжнародних експертів, що стосуються як бюджетних втрат, так і змін у структурі доходів населення (домогосподарств) у США.

Досліджено нововведення у системі оподаткування доходів громадян у США за результатами аналізу законодавчих норм щодо змін у шкалі податкових ставок, а також у системі вирахувань з оподатковуваного доходу. Обґрунтовано ряд критичних зауважень щодо політики реформування системи оподаткування доходів, що базуються на узагальненні переваг і недоліків економічної теорії просочування благ. Серед ключових зауважень зазначимо те, що надання щедріших податкових преференцій більш заможним верствам населення негативно позначилося на вертикальній справедливості розподілу податкового навантаження, а тому суперечить принципу платоспроможності оподаткування. За підсумками проведеного аналізу наведено пропозиції щодо перспектив апробування окремих нововведень у рамках реформи оподаткування доходів в Україні.

Ключові слова: податкова реформа, економічна теорія просочування благ, податок на доходи, вирахування з оподатковуваного доходу, наскрізний режим оподаткування.

Постановка проблеми. Питання оподаткування доходів традиційно посідає важливе місце у наукових дискусіях в Україні та світі, оскільки тісно пов'язано зі зростанням добробуту нації, створенням стимулів до набуття освіти, підвищення професійних навичок і вмінь. Історично податки на доходи були одним із важливих джерел формування державного бюджету. Їх запровадження в країнах Європи та Америки багато років тому було зумовлено зростанням фіскальних потреб держав. Так, зазначений податок у Великій Британії, яка стала піонером за цим напрямом оподаткування, було введено в 1799 р., він мав акумулювати кошти для фінансування державних витрат на війну з Францією.
© Н. Б. Фролова, 2019

У США податок на доходи було запроваджено в 1862 р. також з метою покриття військових витрат [1, с. 24–25]. Ці податки залишаються бюджетоутворюючими і нині, забезпечуючи лівову частину державних доходів.

Оподаткування доходів позначається на рівні конкурентоспроможності податкової системи, впливаючи на потоки й обсяги капіталу, трудових ресурсів, що формують важливі передумови для економічного зростання в країні. В Україні дослідженням питань оподаткування доходів займаються такі провідні вчені, як В. Вишневський, І. Луніна, А. Соколовська, К. Швабій та ін.

Вдосконалення системи оподаткування доходів стало одним із пріоритетних завдань податкової реформи у США. Відповідно до Закону про

скорочення податків та створення робочих місць (The Tax cuts and Jobs Act), підписаного 22.12.2017 р. президентом США Д. Трампом, передбачалися суттєві зміни у механізмі нарахування оподаткованого доходу фізичних осіб, а також перегляд шкали й розміру ставок основних податків на доходи та майно [2]. Втілення цих змін у рамках податкової реформи, розпочатої урядом США у 2018 р., викликає особливий інтерес з погляду як вивчення міжнародного досвіду, так і оцінки перспектив їх упровадження в податковій системі України.

Мета статті – розкрити основні тенденції оподаткування доходів у США відповідно до плану податкової реформи Д. Трампа (2017 р.) та оцінити вплив цієї реформи на розподіл податкового навантаження між верствами населення з різним рівнем і видами доходів.

Виклад основного матеріалу. Проаналізуємо досвід податкових реформ у США від Р. Рейгана до Д. Трампа. Характеризуючи податкову реформу Д. Трампа, слід зазначити, що вона має багато спільного з трансформаціями, запровадженими 40-м президентом США Р. Рейганом (податкова реформа 1986 р.). Так, простежується чітка спрямованість реформи на скорочення податків для бізнесменів та більш заможних верств населення. І це не дивно, адже економічним радником президентської кампанії Д. Трампа у 2016 р. був представник школи економіки пропозиції А. Лаффер, який свого часу був радником з економічних питань при президенті Р. Рейгані.

А. Лаффер у 1974 р. став автором концепції (відомої як крива Лаффера), яка характеризує залежність податкових надходжень від рівня податкових ставок. На думку вченого, податкова система повинна, в першу чергу, забезпечувати не перерозподіл доходів від багатих до бідних, а сприяння економічному зростанню. Згідно з положеннями цієї концепції, необхідно відмовитися від системи прогресивного оподаткування (оскільки саме отримувачі високих доходів є лідерами в оновленні виробництва, інвесторами), знизити податки на бізнес, на доходи від капіталу та заощадження. Таке зменшення в кінцевому підсумку принесе вигоди всім верствам населення, оскільки сприятиме нарощуванню інвестицій і, як наслідок, виникненню нових робочих місць та зростанню заробітної плати найманих працівників [3]. Ключем до успіху, за висловленням А. Лаффера, є уникнення надмірного оподаткування, коли ставка податку є достатньо низькою, щоб люди добровільно виконували податкове законодавство [4].

Однак, як відомо, США тривалий час характеризувалися високими (за міжнародними показниками) ставками оподаткування доходів. Наприклад, раніше США посідали одне з найвищих місць серед усіх країн-членів Організації еконо-

мічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) за розміром ставки податку на прибуток. Як свідчать дані Податкової фундації (англ. Tax Foundation), у 2017 р. середньозважена номінальна сукупна ставка податку на прибуток (ставка, яка враховує федеральний та регіональний податки на прибуток) сягала 38,9%, що майже на 15 п. п. перевищувало середній показник по ОЕСР. У 2018 р. завдяки зменшенню ставки федерального податку на прибуток з 35% до 21% середньозважена сукупна ставка податку на прибуток у США скоротилася до рівня 25,7%, що відповідає середньому показнику в країнах ОЕСР і навіть істотно поступається таким країнам, як Франція (34,4%), Бельгія (34%) та Німеччина (30,2%).

Зміни рівня оподаткування доходів у США в 2018 р. позитивно вплинули на міжнародний імідж країни. Так, згідно з індексом економічної свободи, щорічно розрахованим Wall Street Journal і Heritage Foundation для більшості країн світу, ступінь економічної свободи є найвищим у країнах, яким притаманний відносно низький податковий тягар (розрахований як співвідношення всіх податкових надходжень до ВВП). У 2019 р. лідерами за цим показником стали Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Швейцарія та Австралія, а найнижчі значення мають Куба, Венесуела та Північна Корея. Для довідки, Україна зі значенням індексу економічної свободи 52,3 посіла лише 147 місце з-поміж 180 країн, а отже, належить до групи переважно економічно невільних країн. США (з Індексом 76,8), посіли 12 місце у цьому рейтингу, що характеризує їх як переважно економічно вільну країну. При цьому зазначимо, що теперішній індекс економічної свободи у США перевищує до-реформенний (75,1 у 2017 р.), що значною мірою було досягнуто за рахунок покращання показника податкового тягаря на 10 балів [5]. У червні 2019 р. Д. Трамп нагородив А. Лаффера Президентською медаллю Свободи, оскільки той довів, що найкращий спосіб розвитку економіки та збільшення доходів держави – стимули, які розкривають силу людської свободи [6].

Концепція А. Лаффера стала фундаментом економічної теорії просочування благ зверху вниз (Trickle-down economic theory). Її сутність полягає в тому, що податки на підприємства та заможних у суспільстві повинні бути зменшені як засіб стимулювання інвестицій у бізнес і цим будуть корисними суспільству загалом. Той факт, що ця теорія набула особливої популярності саме у США, може бути обумовлений тим, що лівову частку податків у цій країні забезпечують саме багаті. Як свідчить статистика, 90% надходжень податку на доходи до федерального бюджету сплачують 20% найбагатших домогосподарств США, а 40% усіх домогосподарств взагалі не сплачують податок на доходи на федеральному рівні [7].

Саме з економічною теорією просочування пов'язують масштабне скорочення податків за часів президентства Р. Рейгана у 1986 р., яке мало на меті зупинити спад економіки країни у 80-х рр. XX ст. Згідно із Законом про податкову реформу 1986 р. (Tax Reform Act, 1986), ставку податку на прибуток у США було знижено з 46% до 40%, а ще через рік (у 1988 р.) – до 34%. Отже, гранична номінальна ставка податку на прибуток була знижена на 12 п. п., досягнувши рівня, який мав місце у 1940–1949 рр., тобто майже 40 років тому.

Однак у теорії просочування є ряд серйозних недоліків. Один із найважливіших, на який вказують економісти, полягає в тому, що скорочення податкових ставок, ймовірно, негативно позначиться на обсязі податкових надходжень до бюджету, а це за умов збереження видатків на попередньому рівні спричинить зростання дефіциту федерального бюджету. Так, для покриття дефіциту, викликаного масштабним скороченням податків, уряд Р. Рейгана збільшив державний борг майже втричі: з 997 млрд дол. США у 1981 р. до 2,85 трлн дол. США в 1989 р. [3]. Передбачають, що з аналогічними труднощами стикнется й уряд Д. Трампа. За прогнозами оцінками експертів Центру податкової політики Урбан-Брукінгс (The Urban-Brookings Tax Policy Center), скорочення ставок податків на прибуток підприємств та доходи фізичних осіб, а також запровадження інших податкових преференцій обійдеться США в 6,2 трлн дол. США недоотриманих доходів федерального бюджету впродовж першого десятиліття з початку реалізації плану Трампа (2018–2028 рр.), а впродовж другого десятиліття (2029–2039 рр.) – ще у 8,9 трлн дол. США. Компенсувати ці бюджетні збитки доведеться, швидше за все, за рахунок збільшення державного боргу, який вже перевищив 20 трлн дол. США [8].

Викликає також певні сумніви положення теорії просочування про те, що скорочення податків для бізнесу гарантує збільшення рівня заробітних плат та виникнення нових робочих місць. З позиції гіпотези раціонального очікування, будь-які очікувані зміни в оподаткуванні знецінюються економічними агентами в процесі прийняття ними рішень [1, с. 56]. Іншими словами, ці зміни нейтралізують регулюючий вплив податків, а отже, роблять неефективним скорочення рівня оподаткування лише для певних категорій платників. Водночас у великих підприємств з'являться більше можливостей для аутсорсингу на ринку праці та виведення значної частки прибутків у податкові гавані. Відомий економіст, автор бестселера “23 прихованих факти про капіталізм” Ха-Юн Чанг прямо вказує на хибність передумови економічної теорії просочення благ зверху вниз про те, що концентрація доходів у руках потенційного інвестора приводить до збільшення темпів економічного

зростання. Цього не відбувається, якщо інвестор не збільшує інвестиції. На думку автора, “... істинний сенс надмірного зниження податків на багатство – просто перерозподіл доходів, а не спосіб зробити багатими всіх” [9].

Як показав досвід апробації економічної теорії просочування, у рамках реформ Р. Рейгана (1986 р.), а потім Дж. Буша-старшого чисті доходи малозабезпечених верств населення та середнього класу зросли на 6% (дані за період 1975–2005 рр.), водночас чисті доходи заможних верств населення за аналогічний період збільшилися на 80% [3]. Така суттєва диспропорція у збільшенні доходів свідчить про те, що просочення благ не відбувалося зверху вниз, а скоріше навпаки – знизу вгору і, за висновком експертів Міжнародного валютного фонду (МВФ), у кінцевому підсумку призвело не до економічного зростання, а до спаду [10].

Розглянемо основні складові податкової реформи Д. Трампа та їх вплив на рівень оподаткування доходів громадян. До складу основних податків, якими оподатковуються доходи фізичних осіб у США, належать податок на доходи фізичних осіб, альтернативний мінімальний податок на доходи фізичних осіб, податок на спадщину і податок на дивіденди. Зупинимося на кожному з них детальніше.

Податок на доходи фізичних осіб. У рамках податкового плану Д. Трампа збережено прогресивну шкалу ставок податку на доходи фізичних осіб. Після прийняття Закону про скорочення податків та створення робочих місць податкова шкала, як і раніше, має 7 категорій ставок. Мінімальна номінальна ставка залишилася на попередньому рівні (10%). Такою ставкою оподатковується весь річний дохід, який не перевищує 9 525 дол. США. Також для доходів фізичних осіб в інтервалі 157,5–195,45 тис. дол. США ставка податку підвищилася до 32% (до реформи було 28%). Ставки для всіх інших рівнів доходу було знижено (табл. 1, складено автором за даними Податкової фундації [11]). Наприклад, рівень ставки оподаткування для отримувачів середньої заробітної плати (46 800 дол. США, [12]) зменшився з 25% у 2017 р до 22% у 2018 р., тобто на 3 п. п. Однак найбільш відчутне скорочення ставки податку на доходи отримали фізичні особи з більш високим рівнем доходів. Так, для доходів понад 93 тис. дол. США розмір податкової ставки зменшився на 4 п. п. (з 28% до 24%), а для доходів понад 500 тис. дол. США – на 2,6 п. п. (з 39,6% до 37,0%).

Зміни торкнулися не лише ставок оподаткування, а й вирахувань з оподаткованого доходу. Так, у США існують два види вирахувань з суми оподаткованого доходу фізичних осіб – стандартне та постатейні. Платник податку має право лише на один вид вирахувань: або у вигляді певної фіксованої суми (стан-

Шкала ставок податку на доходи фізичних осіб
(для платників, які подають індивідуальну декларацію)

2017 р.		2018 р.	
Ставка, %	Річний дохід, дол. США	Ставка, %	Рівень доходу, дол. США
10	0–9 525	10	0–9 525
15	9 526–38 700	12	9 526–38 700
25	38 701–93 700	22	38 701–82 500
28	93 701–195 450	24	82 501–157 500
33	195 451–424 950	32	157 501–200 000
35	424 951–426 700	35	200 001–500 000
39,6	понад 426 701	37	понад 500 001

дартне вирахування), або залежно від розміру дозволених до вирахувань витрат, якщо такі були понесені платником (постатейні відрахування). На вибір платником між цими видами вирахувань впливає те, наскільки той чи інший із них дозволяє зменшити оподатковуваний дохід платника і відповідно скоротити суму нарахованих йому податкових зобов'язань. Інший аспект полягає в тому, що для оформлення постатейних вирахувань платник податків має не лише заповнити додаткові форми (зокрема, Додаток А форми 1040), а й вести облік та надати документи, які підтверджують відповідні витрати. Це робить процедуру отримання постатейних вирахувань набагато складнішою порівняно зі стандартним вирахуванням.

Фіксована сума стандартного вирахування у 2017 р. становила 6 350 дол. США для індивідуальних платників та 12 700 дол. для одружених платників, які подають спільну декларацію. У 2018 р. цю суму було збільшено майже вдвічі та встановлено на рівні 12 000 дол. США для індивідуальних платників і 24 000 дол. США для одружених платників, які подають спільну декларацію.

Щодо постатейних вирахувань, то раніше їх рівень обмежувався або 3% від скоригованого валового доходу (adjusted gross income) фізичної особи, або 80% загальної суми постатейних витрат (при цьому обирався той критерій, згідно з яким отримане значення виявлялося меншим). У 2018 р. ці обмеження були скасовані. Водночас суттєво збузвився склад витрат, дозволених до вирахування. Так, у 2017 р. їх перелік включав, зокрема:

- відсотки за іпотечним кредитом;
- податки на нерухомість, інші місцеві та регіональні податки, сплачені платником;
- медичні витрати, не покриті медичною страховкою;
- благодійні внески на користь установлених організацій, за винятком внесків до політичних партій або пожертв нужденним на вулиці;

— збитки в результаті нещасного випадку чи крадіжки;

— витрати, пов'язані з професійною діяльністю, в т. ч. витрати на відрядження, не компенсовані працедавцем, використання власного автомобіля чи нерухомого майна для службових цілей, витрати на переїзд, обмовлений службовими цілями; витрати на навчання, пов'язане з підвищенням кваліфікаційного рівня, тощо.

У рамках податкової реформи Д. Трамп ряд постатейних вирахувань було скасовано, зокрема витрати на переїзд, збитки в результаті нещасного випадку чи крадіжки. Розмір інших витрат, на які дозволено зменшувати оподатковуваний дохід, було суттєво скорочено. Наприклад, максимальний розмір іпотечного кредиту, відсотки за яким дозволено відраховувати, знизився з 1 млн дол. США у 2017 р. до 750 тис. дол. США у 2018 р. Решта відсотків, які нараховуються на кредит понад цієї суми, взагалі не підлягають вирахуванню з оподаткованого доходу фізичної особи. Максимальна сума дозволених до відрахування з оподаткованого доходу сплачених зобов'язань за податком на нерухомість, а також за іншими місцевими та регіональними податками встановлена на рівні 10 тис. дол. США.

Очевидно, що ці нововведення мають на меті переорієнтувати платників податків з постатейних вирахувань із доходів на стандартне. Попередні оцінки експертів вказують, що майже 94% усіх платників податків віддадуть перевагу стандартному відрахуванню.

Водночас експерти Національної Асоціації домобудівників (National Association of Home Builders) та Національної Асоціації ріелторів (National Association of Realtors) висловлюють занепокоєння через те, що відмова від постатейних вирахувань на користь стандартного істотно зменшить кількість платників податків, які претендуватимуть на відрахування відсотків за іпотечними кредитами. Це може спричинити зниження цін на нерухомість і, як наслідок, викликати чергову фінансову кризу.

Альтернативний мінімальний податок на доходи фізичних осіб. Альтернативний мінімальний податок у США – це додатковий платіж, який сплачується, якщо сума зобов'язань за податком на доходи виявляється меншою, ніж передбачені законодавством для такого рівня доходу податкові зобов'язання. До 2018 р. цим податком обкладались як заможні верстви населення, так і підприємства. У результаті податкової реформи альтернативний мінімальний податок на прибуток підприємств було скасовано через його низьку бюджетну ефективність.

Зазначений податок часто називають податком на мільйонерів, оскільки його було запроваджено в 1969 р. (почав діяти з 1970 р.) після того, як експерти Міністерства фінансів США виявили, що 155 мільйонерів взагалі не сплачують податок на доходи, користуючись податковими лазівками, недоступними для платників із середнім чи низьким рівнем доходів. За оцінками МВФ, альтернативний мінімальний податок для фізичних осіб сплачують близько 4,5 млн домогосподарств (дані за 2017 р.). Він акумулював у федеральний бюджет майже 38 млрд дол. США (дані за 2017 р.), або майже 2,5% загальної суми надходжень від оподаткування доходів фізичних осіб.

Починаючи з 2018 р., альтернативний мінімальний податок з доходів фізичних осіб стягується за ставкою 26% з доходів, які не перевищували 191 500 дол. США для сімейних пар (95 750 дол. США для одиноких платників), та за ставкою 28% з доходів, які перевищували цей поріг. Нагадаємо, що середня заробітна плата у 2018 р. становила 46 800 дол. США за рік. Відповідно, під дію цього податку підпадають платники із заробітною платою, яка щонайменше вдвічі перевищує медіанний показник.

Податок на спадщину. Незважаючи на те, що ставка податку на спадщину залишилася на рівні 40%, податкові нововведення торкнулись і спадкоємців. Ще будучи кандидатом у президенти США, Д. Трамп заявив, що жодна родина не повинна сплачувати податок на смерть, оскільки це породжує подвійне оподаткування [13]. Як наслідок, Законом про зниження податків та створення робочих місць на період з 2018 по 2025 рр. удвічі збільшено поріг суми спадщини, яка звільняється від оподаткування [2]. Незалежно від ступеня спорідненості для індивідуальних платників податків цей поріг встановлено на рівні 11,2 млн дол. США (порівняно з 5,6 млн дол. США у попередні роки), а для одруженої пари, яка подає спільну декларацію, – на рівні 22,4 млн дол. США (відповідно, порівняно з 11,2 млн дол. США).

Оподаткування наскрізних доходів (pass-through income). Більшість американських підприємств не сплачують податок на прибуток, а користуються так званим наскрізним режимом

оподаткування (pass-through taxation). Сутність цього режиму полягає в тому, що підприємство звільняється від сплати корпоративного податку з прибутку, який розподіляється у вигляді дивідендів на користь власника компанії та інших акціонерів. Право на застосування наскрізного режиму оподаткування мають такі категорії суб'єктів підприємництва, як фізичні особи – підприємці (далі – ФОП), підприємства малого бізнесу, в т. ч. товариства з обмеженою відповідальністю, що працюють у формі партнерства, та S-корпорації (S-corporation, товариство з обмеженою відповідальністю, що має не більше 100 акціонерів, які обов'язково є громадянами чи резидентами США. S-корпораціям не дозволяється вираховувати з прибутку ніякі виплати, окрім заробітної плати, найманим працівникам, які володіють більш ніж 2% акцій компанії. Статус S-корпорацій не можуть мати певні фінансові установи, страхові компанії, а також підприємства, які експортують товари на міжнародні ринки).

За даними експертів Податкової фундації США, наскрізними у 2014 р. були 28,3 млн підприємств (із загальної кількості 30,8 млн), що становить близько 90% [14]. За даними експертів МВФ, ця кількість навіть перевищувала 95% [7; 15]. Варто зазначити, що кількість наскрізних підприємств у США за останні 30 років збільшилася більш ніж у чотири рази. Так, у 1986р. на їх частку (не враховуючи ФОПів) припадало лише 20% [16]. При цьому частка доходів фізичних осіб, отриманих у вигляді дивідендів від розподіленого прибутку наскрізних підприємств (не враховуючи ФОПів), за цей період зросла втричі (у % від загальної суми доходів фізичних осіб, що підлягають оподаткуванню (total adjusted gross income, AGI)): з 1,9% у 1988 р. до понад 6% у 2016 р. [17, с. 374–375] У результаті частка бюджетних надходжень податку на прибуток у структурі сукупних податкових доходів Федерального бюджету США скоротилася з понад 11% у 1990-х рр. до менш ніж 9% у 2016–2017 рр. (рис. 1, побудовано автором за даними Адміністративно-бюджетного управління Білого дому США [18])

Привабливість наскрізного режиму оподаткування обумовлена тим, що підприємства уникають подвійного оподаткування прибутку, оскільки він оподатковується лише на рівні акціонерів, коли з розподіленого прибутку у вигляді дивідендів утримується податок на доходи фізичних осіб. При цьому застосовується ставка податку на доходи фізичних осіб, яка в США є істотно нижчою, ніж ставка податку на прибуток підприємств. Наприклад, у 2011 р. дивіденди від наскрізних підприємств оподатковувались у середньому за ставкою 24,3%, тоді як середня номінальна ставка податку на прибуток підприємств становила 28,1%. За розрахунками експертів, якби наскрізні доходи в

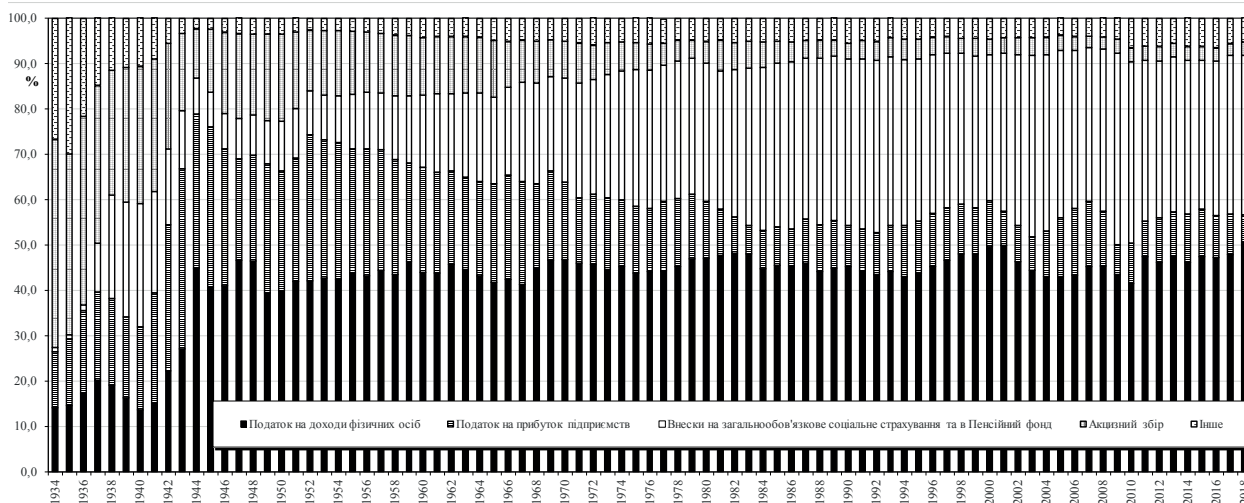

Рис. 1. Структура надходжень основних податків до федерального бюджету США в 1934–2018 рр.

2011 р. оподатковувалися за середньою ставкою податку на прибуток (28,1%), то федеральний бюджет отримав би на 97 млрд дол. США, або на 15,5%, більше надходжень від оподаткування прибутків [19, с. 119–120].

Законом про скорочення податків та створення робочих місць на період 2018–2025 рр. запроваджено вирахування з оподаткованого наскрізного доходу (pass-through deduction) у розмірі 20%. Решта суми наскрізного доходу підлягає оподаткуванню за ставкою 29,6%. Ставка вирахування варіює і залежить від багатьох факторів. Наприклад, ця пільга не надається, якщо джерелом наскрізного доходу є такі види діяльності підприємств, як охорона здоров'я, страхування, бухгалтерський облік та аудит, надання юридичних та фінансових послуг, спорт і театральне мистецтво. Відтак, це положення суттєво ускладнює адміністрування податку з таких доходів, а також є дискримінуючим щодо ряду професій. Так, власники спацентрів мають право на вирахування, а лікарі ні; письменники – так, а актори – ні і т. д.

Цікаво, що індивіди мають право робити наскрізні вирахування із доходів у формі дивідендів, навіть отриманих від інвестиційних фондів нерухомості (real estate investment trust). Тобто по суті під пільговий режим оподаткування підпадають рентні доходи. Водночас, наприклад, на доходи від праці (заробітна плата, інші види трудових компенсацій), які виплачуються найманим працівникам наскрізних підприємств, ця пільга не поширюється.

Крім того, розмір неоподаткованого мінімуму залежить від обсягу доходу. На вирахування з наскрізного доходу у повному обсязі (тобто 20%) мають право фізичні особи – платники податку, якщо їх сукупний річний дохід (з усіх джерел) не перевищує 157 тис. дол. США (або 315 тис. дол. США для пари, яка подає спільну декларацію). Якщо сукупний річний дохід є вищим за цей поріг,

ставка вирахування зменшується. Якщо ж сукупний дохід індивіда перевищує 207 тис. дол. США (або 415 тис. дол. США для пари, яка подає спільну декларацію), ця пільга не застосовується.

Основна ідея запровадження вирахування із оподаткованого наскрізного доходу полягала у створенні рівних умов оподаткування для малих підприємств (ФОПів, S-корпорацій) та великих міжнародних корпорацій.

Згідно з прогнозами експертів Об'єднаного комітету з питань оподаткування (Joint Committee on Taxation), цією податковою пільгою буде охоплено близько 17 млн домогосподарств, які отримують доходи від наскрізних підприємств [14]. Водночас найбільшу вигоду від пільгового режиму оподаткування наскрізних доходів отримають заможні верстви населення, які є основними отримувачами доходів від наскрізних підприємств. Так, за оцінками експертів, 85% загальної суми наскрізних доходів у 2011 р. були одержані індивідами, які входять до 20% найбільш забезпечених верств населення, при цьому половина усіх наскрізних доходів була одержана індивідами, які входять до 1% найбагатших громадян США [19, с. 104–105]. У результаті цього вирахування фактичний рівень оподаткування наскрізних доходів заможних громадян суттєво зменшиться: рівень граничної ставки оподаткування доходів скоротиться з 37,0% (номінальна) до 29,6%, тобто на 7,4 п. п. [14] Це створює серйозні стимули для збільшення частки доходів, отриманих від наскрізних підприємств, у тому числі за рахунок перерозподілу інвестицій або зміни сфери діяльності. Водночас запровадження наскрізних вирахувань може досить негативно позначитися на федеральному бюджеті країни, який, за оцінками експертів, ризикує недоотримати в 2018–2025 рр. близько 414 млрд дол. США [14].

Щодо наслідків податкової реформи Д. Трампа, то, за висновками експертів МВФ, зміни, за-

проваджені нею, істотно підвищили регресивність системи оподаткування у США. Це обумовлено тим, що найбільші податкові вигоди, наприклад, у вигляді скорочення рівня граничних номінальних ставок податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб, а також збільшення неоподаткованого мінімуму за такими видами доходів, як спадщина та дивіденди від наскрізних товариств, отримали насамперед заможніші верстви населення. У результаті темпи зростання споживчого попиту з боку найбільш заможних верств населення у 2018 р. істотно перевищили відповідні показники з боку інших, менш заможних верств. А отже, як зазначають експерти МВФ, нерівність доходів між цими верствами населення загострилась [10, с. 11].

Також справдився песимістичний прогноз експертів щодо наслідків податкової реформи для федерального бюджету США: фактичні податкові надходження у 2018 р. (3,33 трлн дол. США) виявилися меншими, ніж було заплановано. В результаті виник бюджетний дефіцит у розмірі 779 млрд дол. США.

Більше половини надходжень (майже 51%) забезпечив податок на доходи фізичних осіб (1,7 трлн дол. США); 35% забезпечили надходження загальнообов'язкових внесків на соціальне та медичне страхування (1,17 трлн дол. США); лише 6,5% забезпечив податок на прибуток підприємств (205 млрд дол. США); решту (менше 7%) забезпечили податки на нерухомість, податок з продажу, акцизний збір, податок на відсотки тощо.

9 лютого 2018 р. Конгрес США вніс коригування до бюджету дискреційних видатків, скоротивши їх на 1,2 трлн дол. Зазначимо, що це більше, ніж дозволено секвестром видатків бюджету, затвердженим на рівні 1,065 трлн дол. Зокрема, на 629 млрд дол. США були скороченні видатки на оборону. Крім того, на два роки (2018–2019 рр.) було заморожено розмір видатків на ліквідацію наслідків катастроф (на рівні 80 млрд дол. США), на інфраструктуру (20 млрд дол. США), на безкоштовні медичні центри (7 млрд дол. США) [20].

За оцінками експертів Податкової фундації, за період 2018–2027 рр. федеральний бюджет США загалом недоотримає близько 1,8 трлн дол. США, причому левову частку (1,1 трлн дол.) – внаслідок скорочення рівня оподаткування доходів фізичних осіб, 647 млрд дол. США – через зниження рівня оподаткування прибутку підприємств, близько 72 млрд дол. США – у результаті скорочення податків на спадщину та подарунки [21].

Висновки. Аналіз сучасних тенденцій оподаткування доходів у США показав, що зниження прогресивності оподаткування, яке відбулось у результаті скорочення номінальних ставок оподаткування доходів та встановлення порогів для отримання податкових пільг на високому рівні, призвело до загострення проблеми невідповідності рівня податкового навантаження, яке несуть платники податків, рівню їх платоспроможності та, як наслідок, істотно погіршило систему оподаткування в частині забезпечення соціальної справедливості. Водночас саме відповідність принципу платоспроможності є однією з найважливіших передумов забезпечення довгострокової фіскальної стійкості.

Виявлені бюджетні ризики, пов'язані зі скороченням ставок податків, запровадженням масштабних пільг, що негативно позначилися на податкових доходах у перший рік реалізації реформи, мають стати уроком для таких країн, як Україна, з їх нестабільними джерелами податкових доходів і високим рівнем податкових ухилень. Водночас податкові нововведення можуть, своєю чергою, сприяти зростанню валового внутрішнього продукту, в такий спосіб компенсуючи федеральному бюджету збитки від втрати частини податкових доходів. Однак цей висновок значною мірою залежить від того, як будуть реагувати суб'єкти економічного господарювання (приймаючи рішення щодо заощаджень, вибору об'єкта для інвестицій, попиту та пропозиції робочої сили тощо) на відповідні зміни в податковій політиці.

Однак варто відзначити й позитивні тенденції в оподаткуванні доходів у США. Так, важливу роль у зниженні податкового навантаження на доходи фізичних осіб відіграють податкові преференції (зокрема, податкові вирахування), які, на відміну від України, поширюються не лише на доходи у формі заробітної плати, а й на доходи, отримані від інших джерел (наприклад, підприємницької діяльності чи як дивіденди). Такий підхід до визначення оподаткованого доходу, на нашу думку, заохочує індивідів не лише до активізації своєї економічної активності, а й, що особливо актуально, до декларування доходів, отриманих і у формі заробітної плати, і з інших джерел, а отже, сприятиме детінізації економіки.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цьому контексті є оцінка впливу податкової реформи в США на фактичний рівень податкового навантаження та його розподіл між різними видами доходів і джерелами їх походження.

Список використаних джерел

1. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В. П. Вишневыский и др.; под общ. ред. В. П. Вишневыского. Донецк: ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. 504 с.

2. To provide for reconciliation pursuant to titles II and V of the concurrent resolution on the budget for fiscal year 2018: Public Law 115–97, 115th Congress, December 22, 2017. URL: <https://www.congress.gov/115/plaws/publ97/PLAW-115publ97.pdf>
3. K. Amadeo. Why Trickle-Down Economics Works in Theory But Not in Fact. 2019. URL: <https://www.thebalance.com/trickle-down-economics-theory-effect-does-it-work-3305572>
4. Артур Лаффер: Вам доведеться робити те, що робили в Європі 100 років тому, а не зараз / Європейська правда. 2015. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2015/09/14/7038229/>
5. , A. B. Kim, J. M. Roberts, P. Tyrrell 2019 Index of Economic Freedom / T. Miller et al. 25th ed. The Heritage Foundation, 2019. 474 p. URL: https://ueff.org/images/UEFF/content/indices/heritage/heritage_index_2019.pdf
6. Трамп нагородив економіста Артура Лаффера президентської медалью Свободи, 2019. URL: <https://rtvi.com/news/tramp-nagradil-ekonomista-artura-laffera-prezidentskoj-medalyu-svobody/>
7. Trickle Down Economics Does Not Exist – The Benefits of Capitalism Do. 2018. URL: <https://www.forbes.com/sites/thomasdelbeccaro/2018/01/04/trickle-down-economics-does-not-exist-the-benefits-of-capitalism-do/#694a818a1acc>
8. The Urban-Brookings Tax Policy Center (TPC). URL: <https://www.urban.org/policy-centers/urban-brookings-tax-policy-center>
9. Ха-Юн Чанг. 23 прихованих факти про капіталізм / пер. О. Купріячук. Київ: Наш Формат, 2018. 296 с.
10. K. Kochhar, N. Suphaphiphat, F. Ricka, E. Tsounta. Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective / E. Dabla-Norris et al. // IMF, Working paper. 2015. 39 p.
11. El-Sibaie A. 2018 Tax Brackets (Updated) Tax Foundation. Fiscal fact. January 2018. No. 567. URL: <https://files.taxfoundation.org/20180207142513/TaxFoundation-FF567-Updated.pdf>
12. Фіорільо, С. (2019). Який середній дохід у США у 2019 році? Бюро статистики праці США. URL: <https://www.thestreet.com/personal-finance/average-income-in-us-14852178>
13. Минаев С. Наследство не по средствам // Коммерсант, 2017. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/3488420>
14. Greenberg S. Reforming the Pass-through deduction. Tax Foundation. June 21, 2018. URL: <https://taxfoundation.org/reforming-pass-through-deduction-199a/>
15. Beer S., Klemm A., Matheson Th. Tax Spillovers from U.S. Corporate Income Tax Reform / IMF Working paper. 2018. 18/16. 36 p.
16. Plesko G. A., Toder E. J. Changes in the Organization of Business Activity and Implications for Tax Reform // National Tax Journal. 2013. № 66 (4). P. 855–870. URL: <https://www.ntanet.org/NTJ/66/4/ntj-v66n04p855-870-organization-business-tax-reform.pdf?v=%CE%B1&r=5913173429631363> DOI: [dx.doi.org/10.17310/ntj.2013.4.04](https://doi.org/10.17310/ntj.2013.4.04)
17. The tax policy centre Briefing book. URL: https://www.taxpolicycenter.org/sites/default/files/briefing-book/bb_full_2018_1.pdf
18. Historical Tables. Office of Management and Budget. 2018. URL: <https://www.whitehouse.gov/omb/historical-tables/>
19. Business in the United States: Who Owns It, and How Much Tax Do They Pay? / M. Cooper et al. // Tax Policy and the Economy. 2016. Vol. 30. P. 91–128. URL: <https://www.nber.org/chapters/c13689.pdf>
20. Amadeo. K. FY 2018 Federal Budget: Enacted Versus Trump’s Budget Request. 2019. URL: <https://www.thebalance.com/fy-2018-trump-federal-budget-request-4158794>
21. Li H., Pomerleau K. The Distributional Impact of the Tax Cuts and Jobs Act over the Next Decade. Tax Foundation. Fiscal fact. June 2018. No. 596. URL: <https://files.taxfoundation.org/20180628130358/Tax-Foundation-FF596.pdf>

References

1. Vyshnevskiy, V. P., Vetkyn, A. S., & Vyshnevskaya, E. N. (2006). *Nalohooblozhenye: teoriya, problemy, resheniya [Taxation: theory, problems, solutions]*. Donetsk: DonNTU, IEP NAN Ukrainy [in Russian]
2. To provide for reconciliation pursuant to titles II and V of the concurrent resolution on the budget for fiscal year 2018: Public Law 115–97, 115th Congress, December 22, 2017. *www.congress.gov*. Retrieved from <https://www.congress.gov/115/plaws/publ97/PLAW-115publ97.pdf>
3. Amadeo, K. (2019). Why Trickle-Down Economics Works in Theory But Not in Fact. *www.thebalance.com*. Retrieved from <https://www.thebalance.com/trickle-down-economics-theory-effect-does-it-work-3305572>

4. Artur Laffer: Vam dovedetsia robyty te, shcho robyly v Yevropi 100 rokov tomu, a ne zaraz [Arthur Laffer: you have to do what Europe did 100 years ago, not now]. (2015). *Yevropeiska Pravda. – European Truth*. Retrieved from <https://www.euointegration.com.ua/interview/2015/09/14/7038229/> [in Ukrainian]
5. Miller, T., Kim, A. B., Roberts, J. M. & Tyrrell, P. (2019). 2019 Index of Economic Freedom. (25th ed.). *ueff.org*. Retrieved from https://ueff.org/images/UEFF/content/indices/heritage/heritage_index_2019.pdf
6. Tramp nagradil ekonomista Artura Laffera prezidentskoi medalii Svobody [Trump Awarded Presidential Medal of Freedom to the economist Arthur Laffer]. *rtvi.com*. Retrieved from <https://rtvi.com/news/tramp-nagradil-ekonomista-artura-laffera-prezidentskoy-medalyu-svobody/> [in Russian]
7. Trickle Down Economics Does Not Exist – The Benefits of Capitalism Do. (2018). *www.forbes.com*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/thomasdelbeccaro/2018/01/04/trickle-down-economics-does-not-exist-the-benefits-of-capitalism-do/#694a818a1acc>
8. The Urban-Brookings Tax Policy Center. *www.urban.org*. Retrieved from <https://www.urban.org/policy-centers/urban-brookings-tax-policy-center>
9. Chang, H.-J. (2018). *23 prykhovanykh fakty pro kapitalizm [23 hidden facts about Capitalism]*. (O. Kuprianchuk, Trans.). Kyiv: Nash Format [in Ukrainian]
10. Dabla-Norris, E., Kochhar, K., Suphaphiphat, N., Ricka, F., & Tsounta, E. (2015). Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective. *www.imf.org*. Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf>
11. El-Sibaie A. 2018 Tax Brackets (Updated). *Tax Foundation. Fiscal fact*. January 2018. No. 567. Retrieved from <https://files.taxfoundation.org/20180207142513/TaxFoundation-FF567-Updated.pdf>
12. Fiorillo, S. (2019). What Is the Average Income in the U.S. in 2019? US Bureau of Statistics. *www.bls.gov*. Retrieved from <https://www.thestreet.com/personal-finance/average-income-in-us-14852178>
13. Minaev, S. (2017). Nasledstvo ne po sredstvam [Unaffordable inheritance]. *Kommersant, 03.12.2017*. Retrieved from <https://www.kommersant.ru/doc/3488420> [in Russian]
14. Greenberg, S. (2018) Reforming the Pass-through deduction. Tax Foundation. *taxfoundation.org* Retrieved from <https://taxfoundation.org/reforming-pass-through-deduction-199a/>
15. Beer, S., Klemm, A., & Matheson, Th. (2018) Tax Spillovers from U.S. Corporate Income Tax Reform. IMF Working paper, No 18/16. *www.imf.org*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/07/13/Tax-Spillovers-from-US-Corporate-Income-Tax-Reform-46055>
16. Plesko, G. A., & Toder, E. J. (2013) Changes in the Organization of Business Activity and Implications for Tax Reform. *National Tax Journal, 66 (4)*, 855–870. Retrieved from <https://www.ntanet.org/NTJ/66/4/ntj-v66n04p855-870-organization-business-tax-reform.pdf?v=%CE%B1&r=5913173429631363> DOI: dx.doi.org/10.17310/ntj.2013.4.04
17. The tax policy centre Briefing book. *www.taxpolicycenter.org*. Retrieved from <https://www.taxpolicycenter.org/briefing-book/what-are-pass-through-businesses>
18. Historical Tables. Office of Management and Budget. 2018. *www.whitehouse.gov*. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/omb/historical-tables/>
19. Cooper, M., McClelland, J., Pearce, J., Prinsziano, R., Sullivan, J., Yagan, D., et al. (2016). Business in the United States: Who Owns It, and How Much Tax Do They Pay? *Tax Policy and the Economy, Vol. 30, 91–128*. Retrieved from <https://www.nber.org/chapters/c13689.pdf>
20. Amadeo. K. FY 2018 Federal Budget: Enacted Versus Trump’s Budget Request. 2019. *www.thebalance.com*. Retrieved from <https://www.thebalance.com/fy-2018-trump-federal-budget-request-4158794>
21. Li, H., & Pomerleau, K. (2018). The Distributional Impact of the Tax Cuts and Jobs Act over the Next Decade. *Tax Foundation. Fiscal fact, No. 596*. Retrieved from <https://files.taxfoundation.org/20180628130358/Tax-Foundation-FF596.pdf>

N. B. Frolova,

PhD in Economics, Associate Professor,

Research Officer, Department of Public Finance,

State Organization “Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine”,

E-mail: nata.frolova99@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7979-950X>

Income Taxation in U.S.: Current Trends

Essential components of D. Trump’s tax reform and its impact on the income distribution and economic growth in U.S. are investigated. The analysis covers innovations in the system of income taxation of citizens (tax rate on income of physical persons, change in the composition of itemized and standard deductions from

the taxable income, the alternative minimum income tax, limitations on the inheritance tax, and change in the mode of taxation of pass-through income).

The essence of the trickle-down economic theory is explicated, with emphasizing its central role in tax policy development in the USA, which caused occurrence of common features specific to tax reforms over the last 40 years. The considerable attention is paid in this context to the experience of tax reform introduced by R. Reagan (1986); its comparative analysis with the tax reform of D. Trump shows that with respect to income taxation both are intended to provide incentives to business and reduce tax burden on the high income population strata. However, assessment of Reagan's tax reform consequences shows that concentration of capital at the hands of businesses and high income population strata not only failed to increase employment and income, but aggravated the social and economic problems in the country, caused by revenue reduction in the American budget, the growing public debt and the enhanced social inequality in the American society. This gave experts grounds to expect an occurrence of the analogous scenario in the result of D. Trump's tax reform. The article gives a series of short-term and medium-term projected estimates of international experts for budget losses and change in the structure of the population (household) income in US.

Innovations in the system of income taxation of U.S. citizens are investigated by the results of analysis of legal norms concerning changes in the scale of tax rates and in the system of deductions from the taxable income. A number of critical comments are given about the income tax policy, based on summing up strong and weak points of the trickle-down economic theory. The most essential of them is that the policy granting more beneficial tax preferences to the well-off population strata, with their negative effects for the vertical justice of the tax burden distribution, contradicts to the ability-to-pay tax principle. Recommendations on potential testing of selected innovations on line of the taxation reform in Ukraine are given using results of the analysis.

Key words: *tax reform, trickle-down economic theory, income tax, deduction from taxable income, pass-through taxation.*

Бібліографічний опис для цитування:

Фролова Н. Б. Сучасні тенденції оподаткування доходів у США // Статистика України. 2019. № 4. С. 107–116. Doi: 10.31767/su.4(87)2019.04.11.

Bibliographic description for quoting:

Frolova, N. B. (2019). Suchasni tendentsii opodatkuvannia dokhodiv u SSHA [Income Taxation in U.S.: Current Trends]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 4, 107–116. Doi: 10.31767/su.4(87)2019.04.11.